

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ
2006

ΚΕΙΜΕΝΟ

Έχει παρατηρηθεί ότι οι πέρα από τα κοινά μέτρα δημιουργικοί άνθρωποι στον τομέα του πνεύματος έχουν σιδερένια αντοχή και μπορούν να εργάζονται σκληρά χωρίς να καταρρέουν από εξάντληση. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου η παραγωγική τους ικανότητα, και ποσοτικά μόνο θεωρούμενη, ως όγκος καθημερινής εργασίας σχεδόν χειρωνακτικής, προκαλεί κατάπληξη. [...] Ανεξάρτητα από την ποιότητα, αυτή καθαυτή η ποσότητα της παραγωγής έχει κάτι το υπεράνθρωπο — ξεπερνά κατά πολύ τις κοινές ανθρώπινες δυνάμεις. [...] Οι οκνηροί και ανέμελοι είναι στην ιστορία του πνεύματος σπάνιοι· ο μεγάλος αριθμός αποτελείται από ακαταπόνητους δουλευτάδες.

[...]

Η μεγάλη αντοχή του πνευματικού δημιουργού γεννιέται και συντηρείται, κατά κύριο λόγο, από την ψυχή του. Η φλογερή αγάπη προς το έργο του και η πίστη η αδιάσειστη στον προορισμό αυτού του έργου είναι οι μεγάλες πηγές της δύναμής του. Αυτές δεν τον αφήνουν (και στην περίπτωση ακόμη της κλονισμένης υγείας) να λυγίσει. Ο άνθρωπος που αγαπάει και πιστεύει αυτό που κάνει, ζει όρθιος με την ψυχή του. Αυτή τον διατηρεί ακμαίο, νέο, δροσερό. Και επειδή την αγάπη και την πίστη τη βρίσκει μόνο εκείνος που με ορισμένη πνευματική τοποθέτηση δίνει περιεχόμενο, πρόγραμμα, νόημα στη ζωή του, και δικαίωση του μόχθου του θεωρεί την εκτέλεση αυτού του προγράμματος (την «πλήρωση του νοήματος» της ζωής), η πνευματική τοποθέτηση είναι, σε τελευταίαν ανάλυση, το στοιχείο που τροφοδοτεί την αντοχή του δημιουργού (απέναντι στη φθορά που φέρνει ο κάματος, αλλά και απέναντι στους κλυδωνισμούς της ζωής, στο φυσικό και στον ηθικό «πόνο»). Ο κοινός άνθρωπος που δεν είναι κατά τον ίδιο τρόπο τοποθετημένος, εύκολα εξαντλείται και καταρρέει όταν χτυπηθεί από ένα ανεπάντεχο δεινό ή όταν η υπέρμετρη δουλειά αρχίσει να φθείρει την υγεία του. Ο πνευματικά τοποθετημένος δημιουργός δεν γκρεμίζεται εύκολα ούτε από τη νόσο, ούτε από τα γερατειά, ούτε από τις απογοητεύσεις και τα πένθη, τα ατυχήματα της ζωής, και όπως ο πολυάσχολος και προκομμένος άνθρωπος δεν «ευκαιρεί», καθώς λέμε, ν' αρρωστήσει, έτσι κι αυτός, με την προσήλωσή του στο νόημα που έχει δώσει στη ζωή του, δεν «ευκαιρεί» ούτε τον κόπο να αισθανθεί ούτε τη φθορά — και φτάνει στο τέρας του βίου σαν τον αθλητή που πέφτει επιτέλους για να αναπαυθεί στη χαρά της νίκης.

[...]

Κατά βάθος πρόκειται για την πανίσχυρη ψυχική αντοχή ενός εκλεκτού ανθρώπου που σύμφωνα με την πνευματική του τοποθέτηση ξέρει να δίνει στα γεγονότα μια δική του σημασία και να τα δαμάζει.

(Ε. Π. Παπανούτσος, *Πρακτική Φιλοσοφία*, Β΄ έκδοση, Αθήνα 1980, σελ. 320, 321-322, 323)

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (70-90 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε 70-80 λέξεις το περιεχόμενο του ακόλουθου αποσπάσματος από το κείμενο : **«Ο άνθρωπος που αγαπάει και πιστεύει αυτό που κάνει, ζει όρθιος με την ψυχή του».**

Μονάδες 10

B2. **«Η μεγάλη αντοχή [...] στη χαρά της νίκης».** Στη συγκεκριμένη παράγραφο να διερευνήσετε:

α. Ποιον τρόπο πειθούς επιστρατεύει ο συγγραφέας; (Μονάδες 2)

β. Ποια μέσα πειθούς χρησιμοποιεί; Να αναφέρετε ένα παράδειγμα για κάθε περίπτωση. (Μονάδες 3)

Μονάδες 5

B3. Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις πιο κάτω λέξεις του κειμένου:

ακαταπόνητους, ανεπάντεχο, υπέρμετρο, προσήλωση, δαμάζει.

Μονάδες 5

B4. Να αναφέρετε πέντε παραδείγματα μεταφορικής χρήσης της γλώσσας από το κείμενο που σας έχει δοθεί.

Μονάδες 5

Γ. Στο Πνευματικό Κέντρο του Δήμου σας πραγματοποιείται εκδήλωση για παιδιά που προέρχονται από περιοχή της χώρας η οποία έχει πρόσφατα πληγεί από φυσική καταστροφή. Εκεί έχετε κληθεί ως εκπρόσωπος του σχολείου σας να απευθύνετε σύντομη ομιλία. Τι θα αναφέρατε σχετικά με την ψυχική δύναμη που απαιτείται για να αντιμετωπίσουν τα παιδιά αυτά με αισιοδοξία το μέλλον τους; Με ποιους τρόπους, κατά τη γνώμη σας, θα μπορούσε η Πολιτεία να συμβάλει στην ανακούφισή τους; Η ομιλία σας δεν πρέπει να ξεπερνά τα 10΄ (500-600 λέξεις).

Μονάδες 50

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Ο συγγραφέας Ε. Παπανούτσος πραγματεύεται τα χαρακτηριστικά του πνευματικού ανθρώπου. Ο πνευματικός άνθρωπος υπερβαίνει τα κοινά μέτρα και στον ποσοτικό και στον πνευματικό τομέα. Το ψυχικό του σθένος, η αγάπη και η αφοσίωση σε αυτά που κάνει του προσδίδουν νεανικό σφρίγος και σηματοδοτούν τη ζωή του. Αποφεύγει τη φθοροποιό δύναμη που πλήττει το μέσο άνθρωπο και κατακτά την «ισόβια» υγεία, με την άμυνά του απέναντι στις αρνητικές πτυχές της ζωής. Τερματίζοντας το βίο του, αισθάνεται τη γοητεία της επικράτησης. Ελέγχει τη ζωή του και, επομένως, επιτυγχάνει την ψυχική του ανάταση.

Β.1.

Είναι αναγκαίο ο άνθρωπος να αγαπά και να πιστεύει ό,τι και αν κάνει, για να μπορεί όχι μόνο να το υλοποιεί με επιτυχία, αλλά κυρίως να εφοδιάζεται με δυνάμεις που θα τον στηλώνουν και θα του παρέχουν τη δυνατότητα να αγωνίζεται διαρκώς, προκειμένου να βελτιώνει το επίπεδο της ζωής του.

Επιπλέον, εφόσον το άτομο χαρακτηρίζεται από συνέπεια λόγων και έργων, τόλμη και αποφαστικότητα, τότε οι πράξεις του εμπνέονται από τις ηθικές του αξίες και αισθάνεται δυνατός, με αυτοπεποίθηση, ανωτερότητα. Τέλος, διευρύνονται οι δυνατότητές του να συνεισφέρει στην κοινωνική πρόοδο. Κατά συνέπεια, καλλιεργείται ο αυτοσεβασμός του και αυξάνεται η αυτοπεποίθησή του και, επομένως, η διάθεσή του για ζωή.

B.2.

α) Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί, κατά κύριο λόγο, ως τρόπο πειθούς την επίκληση στη λογική. Παρό' όλα αυτά, αν και η εκφώνηση ζητάει μόνο έναν τρόπο πειθούς, μπορούμε να πούμε πως ο συγγραφέας χρησιμοποιεί και την επίκληση στο συναίσθημα.

β) Πιο συγκεκριμένα, χρησιμοποιεί ένα *επιχείρημα*:

Πρώτη προκείμενη: «Η φλογερή αγάπη ... δροσερό»

Δεύτερη προκείμενη: «Και επειδή την αγάπη ... ηθικό πόνο»

Συμπέρασμα: «Η μεγάλη αντοχή ... από την ψυχή του.»

Επιπλέον, χρησιμοποιεί *τεκμήρια*, τα οποία είναι παραδείγματα («Ο πνευματικά τοποθετημένος ... ατυχήματα της ζωής») και γενικά αποδεκτές αλήθειες («Ο κοινός άνθρωπος ... να φθείρει την υγεία του.»)

Από την άλλη, διεγείρει το συναισθηματικό κόσμο του αναγνώστη με τη χρήση συγκινησιακά φορτισμένης γλώσσας (δικαίωση μόχθου, φλογερή αγάπη), τη μεταφορική χρήση του λόγου (δεν τον αφήνει να λυγίσει, γκρεμίζεται εύκολα από τη νόσο), και την αναφορά σχημάτων λόγου (παρομοιώσεις «σαν αθλητής», μεταφορές «σιδερένια αντοχή»).

B.3.

ακαταπόνητους: άοκνους, ακούραστους.

αναπάντεχο: ξαφνικό, αιφνίδιο, απρόσμενο, απροσδόκητο.

υπέρμετρο: υπερβολική.

προσήλωση: αφοσίωση.

δαμάζει: τιθασεύει, ελέγχει, νικάει, υποτάσσει.

B.4.

1. σιδερένια αντοχή
2. φλογερή αγάπη
3. τον διατηρεί ακμαίο, νέο, δροσερό
4. κλυδωνισμούς της ζωής
5. να δίνει στα γεγονότα μια δική του σημασία και να τα δαμάζει.

Γ. Έκθεση

Επικοινωνιακό πλαίσιο:

Ύφος: σοβαρό, επίσημο.

Ρηματικά πρόσωπα: α', γ' ενικό, α', β', γ' πληθυντικό.

Προσφώνηση: Κυρίες και κύριοι, φίλες και φίλοι,

Πρόλογος: Καλωσόρισμα στα παιδιά και έκφραση συναισθημάτων συμπαράστασης. Σύντομη αναφορά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν (απώλεια συγγενών, περιουσιών, διατάραξη κοινωνικής, οικονομικής ζωής).

Α' ζητούμενο: Γιατί απαιτείται ψυχική δύναμη, ώστε να ξεπεραστούν τα προβλήματα που δημιουργήθηκαν από τη φυσική καταστροφή.

- Σε ατομικό επίπεδο: επούλωση ψυχικών τραυμάτων και απόκτηση των αρετών που απαιτούνται για την ομαλή συνέχιση της ζωής τους (αισιοδοξία, εσωτερική ισορροπία, ψυχραιμία για την αποφυγή πανικού, αυτοπεποίθηση, θάρρος, πείσμα, υπομονή - επιμονή για την υπέρβαση των προβλημάτων, αποβολή ηττοπάθειας και πίστη στις δυνατότητες του ανθρώπου να ξεπεράσει οποιαδήποτε δυσκολία, αυτοσεβασμός, μαχητικό πνεύμα, θέληση για ζωή).
- Σε κοινωνικό επίπεδο: ανάπτυξη αισθημάτων αλληλεγγύης, αλtruισμού, κοινωνικότητας, ικανότητας προσαρμογής, ομοψυχίας, αίσθημα εμπιστοσύνης στο συνάνθρωπο.

Μετάβαση: Είναι απαραίτητο τα παιδιά να κινητοποιήσουν τις προσωπικές τους δυνάμεις, προκειμένου να έχει αποτέλεσμα η οποιαδήποτε παρέμβαση της Πολιτείας.

Β΄ ζητούμενο: Συμβολή της Πολιτείας.

- Υλική στήριξη, μέτρα οικονομικής αρωγής, κοινωνική πρόνοια.
- Ψυχολογική υποστήριξη - ψυχολόγοι, κοινωνικοί λειτουργοί.
- Παροχή δυνατότητας στέγασης σε παιδικά χωριά και σε ανάδοχες οικογένειες.
- Βοήθεια για την ένταξη στο νέο κοινωνικό περιβάλλον - συνέχιση της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Επίλογος: Ευχή για να ξεπεραστούν γρήγορα τα προβλήματα και υπόσχεση ότι το σχολείο που εκπροσωπούμε θα συμμετέχει ενεργά στις προσπάθειες για την υποστήριξη των πληγέντων.

Αποφώνηση: Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας.

Οι παραπάνω απαντήσεις είναι ενδεικτικές και σε καμία περίπτωση δεν είναι δεσμευτικές για τους μαθητές.